

Monumentnummer*: 518051

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 17 september 2001
Kadaster deel/nr 82795/189

Woonplaats*		Gemeente*		Provincie*			
Wormerveer		Zaanstad		Noord-Holland			
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Billitonkade	31			1521 BM	Wormerveer		
Billitonkade	32			1521 BM	Wormerveer		
Billitonkade	33			1521 BM	Wormerveer		
Billitonkade	34			1521 BM	Wormerveer		
Billitonkade	35			1521 BM	Wormerveer		
Billitonkade	36			1521 BM	Wormerveer		
Billitonkade	37			1521 BM	Wormerveer		
Billitonkade	38			1521 BM	Wormerveer		
Billitonkade	39			1521 BM	Wormerveer		
Billitonkade	40			1521 BM	Wormerveer		

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Wormerveer	B			3552
Wormerveer	B			3557
Wormerveer	B			3553
Wormerveer	B			3558
Wormerveer	B			3559
Wormerveer	B			3555
Wormerveer	B			3561
Wormerveer	B			3554
Wormerveer	B			3556

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Wormerveer	B			3560

Omschrijving**

Inleiding

HOFJE genaamd "'t Hof Saenden" bestaande uit 10 arbeiderswoningen met bijbehorende ERFSCHEIDINGEN aan voor- en achterzijde. Het hofje is in 1915-1916 gesticht door de Wormerveerse firma Bloemendaal en Laan, ter gelegenheid van het gouden zakenjubileum van de industrieel Jan Adriaan Laan (1848-1918). De woningen zijn gerangschikt aan weerszijden van een poortgebouw en hebben een gemeenschappelijke tuin aan de achterzijde en een plantsoen aan de voorzijde. Het hofje had ten doel, om "(...) zoolang de Naamloze Vennootschap Mij. Saenden en de Firma Bloemendaal & Laan bestaan, aan hunne gepensioneerde werklieden, zonder kinderen, of geen kinderen ten hunnen lasten hebbende, eene vrije woning te verschaffen (...)." De gepensioneerden waren oud-werknemers van Rijstpellerij Hollandia te Wormer en Oliefabriek De Toekomst te Wormerveer. Het bewonersreglement uit 1916 spreekt van "een rustig en aangenaam verblijf voor ouden van dagen", dat bedoeld was als "eene vriendelijke herinnering aan de stichter". De stichter J.A. Laan heeft een grote stem gehad in ontwerp en bouw van het complex. Naar verluidt was hij degene die besliste dat het hofje in rijk gedetailleerde Neo-Hollandse Renaissance-stijl moest worden gebouwd, in navolging van een in Neo-Renaissance-stijl opgetrokken tentoonstellingsgebouw te Antwerpen, waarin zijn firma in 1913 tijdens een internationale handelstentoonstelling had geëxposeerd. Aan de Neo-Hollandse Renaissance-stijl werden typische Zaanse elementen toegevoegd, zoals houten voorschotten en klokgeveltjes, windveren en kurketrekker-makelaars. Het Wormerveerse aannemersbedrijf Stam, dat in deze tijd geleid werd door Dirk Stam en diens zoon, zorgde voor het bouwplan. Onder hun directie zette in 1915-1916 aannemer J. Bus de woningen neer.

Nadat het complex was overgegaan naar de gemeente, is het in 1975/76 zorgvuldig gerenoveerd (het interieur is gewijzigd en gemoderniseerd).

Omschrijving

Hofje bestaande uit twee rijen van vijf arbeiderswoningen aan weerszijden van een centrale poort. Aan de voorzijde een holrond gebogen front van tuintjes afgezet met een smeedijzeren hekwerk; achtererven afgezet met een houten hekwerk (diagonaal lattenraster); restant van een aan de achterzijde gelegen gemeenschappelijke tuin met diverse solitaire bomen.

Het symmetrisch opgezette hofje beslaat een langgerekte plattegrond. In het midden bevindt zich een risalerend volume, bestaande uit een poortdoorgang met achzijdige houten dakruiter, geflankeerd door een puntgevel met steekap haaks op de nok van de hoofdkap. Aan weerskanten van dit centrale volume strekt zich een vleugel met vier woningen uit van een bouwlaag en een zolderverdieping onder een doorgaand schilddak met de nok evenwijdig aan de straat. Elke woning deelt met de naastgelegen woning een dakkapel onder steekap. Alle daken zijn gedekt met verglaasde blauwe Hollandse pannen.

Elke woning heeft in de voorgevel een paneeldeur met ernaast twee vensters: de deur met lijstwerk, een bewerkt kalf, en een verticaal gedeeld bovenlicht; de vensters als een variant op het kruisvenster, samengesteld uit een kozijn met vast kalf, bovenlicht als voornoemd, een tweeruits schuifraam en halve, van een zandlopermotief voorziene, spiegelklampluiken.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De twee middelste woningen, die iets dieper en breder zijn dan de overige, beschikken door de puntgevel op de verdieping over meer ruimte. De beide geveltoppen brengen traditionele Zaanse elementen in de Neo-Hollandse Renaissance-stijl: ter hoogte van de vliering een gecanneleerd staand schot, zorgvuldig gesneden gegolfde windveren onderaan eindigend in een voluut met bloemmotief en bovenaan bekroond door een kurkentrekker-makelaar. In het voorschot een klein vierruits vlieringlicht. Onder het voorschot is het verdiepingsvenster uitgevoerd als een zgn. melkmeid: een kruisvenster, voorzien van halve luiken als voornoemd, met een vierledig bovenlicht, gedeeld door gesneden voluutstijlen.

Vier houten dakkapellen op de overige woningen met een Zaanse element in de vorm van een groen geverfd houten klokgeveltje met klauwstukken, versierd met wit geverfd lijstwerk met krul- en meandermotieven. De dakkapellen hebben een omgekeerde melkmeid als venster. Voorts beschikken beide eindwoningen over een soortgelijke dakkapel in het zijschild.

Tussen de dakkapellen van beide vleugels, en in het dakvlak boven de poort bevindt zich een kleinere houten dakkapel onder leien schilddakje. Alle genoemde bovenlichten hebben glas-in-lood.

Als centrale bekroning van het hele complex op de nok boven de poort een achzijdig houten dakruiter, waarvan de voet is bekleed met leien. De eerste geleding van deze dakruiter heeft aan vier zijden een wijzerplaat met uurwerk. De tweede geleding bevat een luiklok. Deze geleding is arcadevormig met balusterhek, kroonlijst en ingesnoerde koperen naaldspits bekroond met bol en vergulde windvaan in de vorm van een zeilschip.

In de korfboogvormige poortopening van de centrale poort is een eikenhouten dubbele strokendeur met loopdeurtje gehangen, nog voorzien van het oorspronkelijke hang- en sluitwerk, getralied judasraampje en deurklopper.

Het metselwerk is uitgevoerd in kruisverband; divers siermetselwerk in de boogvelden onder de korfboogvormige ontlastingsbogen waarmee alle gevelopeningen op de begane grond zijn toegerust. Het metselwerk wordt verlevendigd door de toepassing van natuursteen als boog- en sluitstenen bij voornoemde ontlastingsbogen (waartussen gesmede Y-vormige muurankers), en als doorgaande band ter hoogte van de bovendorpels; voorts heeft elke voordeur een hardstenen stoepje en hebben de vensters een geprofileerde hardstenen lekdorpel.

De renaissancistische poortomlijsting is ongewoon rijk opgezet voor een woningbouwcomplex: het geheel licht risalerend, aan weerszijden een pilaster met natuurstenen plint (met schampsteen), basement en gemoderniseerd Ionisch kapiteel, het metselwerk afgewisseld met lagen natuursteen, een natuurstenen hoofdstel (met in het fries gebeiteld 'T HOF SAENDEN), geflankeerd met wapenschilden en bekroond met een gebogen fronton met voluutvormige uiteinden. De boog zelf met natuurstenen imposten, boogstenen en sluitsteen met leeuwepok. Aan weerszijden van de poort vormt, ingemetseld op verdiepingshoogte van de aangrenzende woningen, een viertal ovale natuurstenen met cartouche, het jaartal 1915.

De gevels worden aan de bovenzijde afgesloten door een kroonlijst, bestaande uit een geprofileerde en getande daklijst en een geprofileerde overstekende bakgoot op klossen. Onderlangs de gevels loopt rondom een gepleisterde plint. Elke woning heeft een nokschoorsteen met uitkragend metselwerk.

De poortdoorgang die toegang geeft tot de achterzijde van het complex, heeft een betonnen zoldering. Aan de achterzijde is hier door een uitsnijding in het dakschild en het inspringen van de bovengevel een inpandig balkon gevormd; in de gevel aldaar een balkon deur met zijlichten; houten balkonhek met diagonaal lattenraster (idem als de tuinhekjes aan de achterzijde).

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Aan de achterzijde heeft iedere woning een bergplaats in rode baksteen, gemetseld in halfsteens verband. De bergplaats wordt door een smaller tussenlid (waarin portaal en privaat) verbonden met de woning. Bergplaats en tussenlid zijn onder een, met pannen als voornoemd gedekt, schilddak gebracht, met de nok haaks op de achtergevel. Bij de in het tussenlid geplaatste achterdeur is zodoende een overhuiving gecreëerd. Opmerkelijk is de aansluiting van de dakvoet aan de achtergevel ter hoogte van de tussendorpel van een schuifvenster. Voorts heeft iedere woning in de achtergevel twee zesruits schuifvensters, met uitzondering van de grotere, naast de poort gelegen woningen: hier heeft de achterkamer een dubbele openslaande glasdeur met zij- en bovenlichten; alle vensters onder anderhalfsteens strekken. Elke woning heeft in het achterschild een brede dakkapel met dubbel kruisvenster onder lessenaardak.

Waardering

Het hofje "'t Hof Saenden" uit 1915-1916 met bijbehorende erfscheiding, is van algemeen belang wegens cultuur- en architectuurhistorische waarde als gaaf bewaard vroeg 20ste-eeuws voorbeeld van een hofje met arbeiderswoningen in Neo-Hollandse Renaissancestijl met traditionele Zaanse elementen, alsmede vanwege de bijzondere gaafheid van de hoofdvorm en de detaillering.

Hoofdcategorie

Cultuur, gezondheid en wetenschap

Subcategorie

Sociale zorg, liefdadigheid

Functie

Hofje